

จารย์ชาน

ในการพระราชทานเพลิงศพ

นาวาอากาศตรี พินิจ ผลเจริญ

กับ

เรืออากาศโท จำนงค์ ณ ร้อยเอ็จ

ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ

วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน พระนคร

วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๐๕

ออก
๑๖๐๑

พลาตาคเลก ทะวิน หงสกุล
มอบให้ห้องสมุดรัฐสภา

จารชน

ในการพระราชทานเพลิงศพ

นาวาอากาศตรี พินิจ ผลเจริญ

กับ

เรืออากาศโท จำนงค์ ณ ร้อยเอ็จ

ณ ฌาปนสถานกองทัพอากาศ

วัดพระศรีมหาธาตุ บางเขน พระนคร

วันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๐๕

นาวาอากาศตรี พินิจ ผลเจริญ

ชาตะ : ๑๑ ตุลาคม ๒๔๖๘

มตะ : ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๕

ประวัติ

นาวาอากาศตรี พินิจ ผลเจริญ ทบ. ๒๔๗๖ เป็นบุตร
นายตัน (หลวงพินิตทัณฑเหตุ) และ นางบุญมา ผลเจริญ
เกิดเมื่อปีฉลู วันศุกร์ที่ ๑๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๖๘ ที่บ้านเลขที่
๑๐ หมู่ที่ ๕ ตำบลตลาด อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทร
ปราการ

พ.ศ. ๒๔๘๖ สำเร็จชั้นมัธยมศึกษาจาก รร. อินทศึกษา

พ.ศ. ๒๔๘๙ สำเร็จชั้นปีที่ ๒ ของ รร. เตรียมนายร้อยทหาร
บก

พ.ศ. ๒๔๙๓ สอบไล่ได้ชั้นสูงสุดของ รร. นายร้อยพระจุลจอม-
เกล้า ได้รับยศเป็นที่เรืออากาศตรี สมัครเข้า
เป็นศิษย์การบิน กองโรงเรียนการบิน นคร
ราชสีมา

พ.ศ. ๒๔๙๔ ได้รับพระราชทานยศเป็นที่เรืออากาศตรี และ
เครื่องราชอิสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์มงกุฎไทย

- พ.ศ. ๒๔๙๕ สอบได้เป็นนักบินประจำกอง
- พ.ศ. ๒๔๙๖ เป็นครูการบิน ผู้ฝึกชั้นปลาย กองโรงเรียน
การบิน
- พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้รับพระราชทานยศเป็น เรืออากาศโท
- พ.ศ. ๒๔๙๙ ได้รับพระราชทานยศเป็น เรืออากาศเอก เป็น
นักบินประจำกอง กองบินน้อยที่ ๑ฝูง ๑๒
- พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้ไปปฏิบัติการร่วมรบกับ สหประชาชาติ ใน
กรณีสงครามเกาหลี
- พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้รับพระราชทานเหรียญชัยสมรภูมิ (เกาหลี)
- พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นนายทหารฝ่ายการฝึก ฝ่ายยุทธการ กองบิน
น้อยที่ ๑ ฝูง ๑๒
- พ.ศ. ๒๕๐๓ เข้าศึกษาใน รร. ผู้บังคับฝูง และเป็นนักบิน
ไปราชการในการแข่งขันยิงปืน ณ ประเทศ
ฟิลิปปินส์ ได้รับยศเป็น ว่าที่นาวาอากาศตรี
- พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้รับพระราชทานยศเป็น นาวาอากาศตรี
— เป็นหัวหน้าฝ่ายล่องเครื่องบิน แผนกซ่อม

เครื่องบิน โรงงานการซ่อม และ รรท. นาย
ทหารฝ่ายยุทธการ บน. ๑ ฝูง ๑๓

— เป็น นักบินไปร่วม การแข่งขัน ยิงปืน ครั้งที่ ๓
ณ ประเทศฟิลิปปินส์

— เดือนตุลาคม ได้รับทุน MAP ไปศึกษาวิชา
การบิน ณ สหรัฐอเมริกา

— ได้รับพระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์
จตุรดาภรณ์มงกุฎไทย และเหรียญจักรมาลา

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ เนื่องจาก บ.
ประสบอุบัติเหตุ ชนกัน กลางอากาศในระหว่าง การฝึก Air to
Air Gunnery ณ ฐานทัพอากาศ Luke รัฐอริโซนาสหรัฐอเมริกา
ถึงแก่กรรมทันที รวมอายุได้ ๓๖ ปี ๗ เดือน ๑๔ วัน

เรืออากาศโท จำนงค์ ณ ร้อยเอ็จ วท.บ. (ทอ.)

ชาติ : ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๗๗

มตะ : ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๕

ประวัติ

เรืออากาศโท จ่านงค์ ณ ร้อยเอ็จ ท.อ. ๒๔๔๗ ร.อ. ๑๘๗

เป็นบุตรชายคนโตของ สิบตำรวจเอก วิชัย และ นางเขียวหวาน

ณ ร้อยเอ็จ เกิดเมื่อปีจอ วันอาทิตย์ที่ ๑๑ พฤศจิกายน พ.ศ.

๒๔๗๗ ที่บ้านเลขที่ ๑๗๖ ตำบลในเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด

พ.ศ. ๒๔๙๖ สำเร็จชั้นเตรียมอุดมศึกษาจากโรงเรียน
อำนวยการศิลป์ ธนบุรี

พ.ศ. ๒๔๙๗ สมัครเข้าเป็น นักเรียน นายเรืออากาศ

พ.ศ. ๒๕๐๒ สอบไล่ได้ชั้น สูงสุดของ โรงเรียนนาย
เรืออากาศ ได้รับยศเป็น ว่าที่เรืออากาศตรี และ ปริญญา
วิทยาศาสตร์บัณฑิต (ทอ.) แล้วสมัครเข้าเป็นศิษย์การบินใน
โรงเรียนการบิน นครราชสีมา

พ.ศ. ๒๕๐๓ ได้รับพระราชทานยศเป็น เรืออากาศตรี
และสอบไล่การบินเข้าเป็นนักบินประจำกอง สังกัด กองบินน้อย
ที่ ๒ ฝูงบินที่ ๒๒ โคกกระเทียม ต่อมาสมัครเข้ารับการฝึกกับ
เครื่องบินไอพ่นรุ่นที่ ๑๕ และสอบได้

พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็น นักบิน ประจำ กองบินน้อยที่ ๑
ฝูง ๑๑ และได้รับ พระราชทานยศ เป็น เรืออากาศโท ตั้งแต่
วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๔ รับพระราชทานเงินเดือนชั้น ๔ (๙๐๐
บาท) เงินเพิ่มค่าวิชา ๔๐๐ บาท และเงินเพิ่มนักบิน ๑,๒๒๕
บาท

ในเดือน พฤศจิกายน ๒๕๐๔ สอบได้ ได้รับทุน MAP
ไปศึกษาวิชาการบินต่อ ณ สหรัฐอเมริกาหลักสูตร LANGUAGE
TRAINING / FLYING และ ADVANCED FIGHTER
TRAINING T-33 & F 86 F ในปีนี้ได้รับพระราชทาน
เครื่องราชอิสริยาภรณ์เบญจมาภรณ์ มงกุฎไทย ในโอกาสวัน
เฉลิมพระชนม์พรรษา ๕ ธันวาคม ๒๕๐๔ ด้วย

เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๐๕ ร.ท. จำนงค์ ณ ร้อยเอ็จ
ได้ทำการบินฝึกยิงปืนอยู่ ณ ฐานทัพอากาศ LUKE รัฐอาร์โซนา
สหรัฐอเมริกา เครื่องบินได้ประสบอุบัติเหตุชนกับเครื่องบินของ
น.ต. พินิจ ผลเจริญ ถึงแก่กรรม รวมอายุได้ ๒๗ ปี ๖ เดือน
๑๔ วัน

อालย “ต๋อ”

ร.ท. จ่านงค์ ณ ร้อยเอ็จ เป็น นนอ. ชุดที่ ๒ คนที่ ๓
ที่ถึงแก่กรรมด้วยเครื่องบินอุบัติเหตุ และเป็นคนแรกที่ไปตาย
เมืองนอกอายุยังไม่เต็ม ๒๘ ปีดี ยังหนุ่มแน่นแข็งแรง และมี
แว่วว่าจะก้าวหน้าเป็นกำลังสำคัญ คน หนึ่ง ของ กองทัพอากาศ
ต่อไป

ไม่เฉพาะแต่ พ่อแม่ ญาติพี่น้องเท่านั้นที่เศร้าสลดอาลัย
อาวรณ์ ผู้บังคับบัญชา ตลอดจน ครูอาจารย์ และเพื่อน
ทุกคนก็เศร้าสลด แต่เพื่อน นนอ. ชุดที่ ๒ ภูมิใจอยู่ที่ว่า
จ่านงค์ หรือ “ต๋อ” ตายอย่างทหาร เหมือนกับที่พวกเรา
ตั้งใจกันไว้ว่า จะต้องมาสว่างไปสว่าง ด้วยกันทุกคน

เมื่อเป็นเด็ก “ต๋อ” เป็นที่รักใคร่ของพ่อแม่ มาก
เพราะขยันขันแข็งช่วยทำอะไรไปหมดทุกอย่าง หุดน้อย อดทน
เมื่อมาเป็น นนอ. ตลอดเวลา ๕ ปี ใครไม่รู้จัก “ต๋อ” เป็น
ไม่มี ใคร ๆ ก็ชอบเล่น ชอบล้อ เพราะไม่มีอะไรกับใคร
ชอบสนุก ตั้งใจเรียน และชอบเล่นกีฬา วันหยุดเสาร์อาทิตย์
ไม่ไปเที่ยวไหน ก็มักจะถูกเพื่อน ๆ กวนให้แทนเวร จนเป็น
“ขาประจำ” ของใครต่อใครหลายคน บางคนอาจจะจำ

เรื่องต่าง ๆ ของต้อได้มาก แต่คงไม่มีใครลืมเรื่องที่ต้อรายงาน
คนงานที่มาจับปลาหน้าตึกนอน ตอนปี ๔

จบจาก รร. นอ. ไปอยู่ รร. กบ., บน. ๒ และ บน. ๑
จำนงค์ ยังคงเหมือนเดิม ทำหน้าที่ของตัวดีที่สุด เล่นกีฬา
อย่างสม่ำเสมอ และอดทนตามเคย

ใครจะไปนึกว่า จำนงค์ หรือ ต้อ จะมาต่วนจากพวก
เราไป วันที่ต้อไปอเมริกา กลายเป็นวันที่ไปอย่างไม่มีวันกลับ
ต้อตายในหน้าที่สมชายชาติทหาร บุญกุศลใด ๆ ที่ทำด้วยกัน
มากขอให้เหมือน "จำนงค์" ทำเองทั้งหมดไม่ช้าไม่นานนัก
พวกเราก็จะตามไปบ้างและก็คงสมชื่อว่า ชายชาติทหาร

นนอ. ชุดที่ ๒

คำนำ

เมื่อท่านผู้อ่านเห็นชื่อหนังสือ และทราบว่ข้าพเจ้าเป็นผู้เขียน ก็โปรดอย่าได้นึกประหลาดใจเลยว่ นี้อย่างไร อนุศาสนาจารย์จึงมาเขียนเรื่องจารชน ก็เหตุไรข้าพเจ้าจะเขียนไม่ได้เล่า ในเมื่อเรื่องจารชนนี้มีอยู่ในพระไตรปิฎก ใช้ว่าจะต้องไปค้นคว้าจากคัมภีร์ศาสตร์อะไรอื่นก็หาทำได้ หากท่านยังคงแคลงว่เรื่องอย่างนี้ก็มีในพระไตรปิฎกด้วยหรือ ขอเรียนให้ทราบว่ เรื่องอย่างไหนก็มีแทบทั้งนั้นแหละในพระไตรปิฎกนั้น เชิญมากันคว่ดูได้ ที่กองอนุศาสนาจารย์ ทหารอากาศ เวลานั้นมีพระไตรปิฎกอยู่ถึง ๓ จบ คือ ฉบับภาษาบาลี พิมพ์ครั้งแรกเมื่อรัชกาลที่ ๕ จบ ๑ พิมพ์ครั้งที่ ๒ ในรัชกาลที่ ๗ จบ ๑ ฉบับภาษาไทยพิมพ์ในรัชกาลปัจจุบันนี้ จบ ๑

เมื่อกลางวัน วันพุธ (ที่ ๖) กรรมการจัดการศพของ บ.น. ๑ มาหาข้าพเจ้า พอมาถึงก็พูดหน้าเฉยตาเฉยว่คราวก่อน อาจารย์ก็ช่วยสำเร็จมาที่หนึ่งแล้ว (หมายถึงเมื่อทำศพ ร.ต. วิมลสาครินทร์) คราวนี้อาจารย์ก็ต้องช่วยอีก แล้วก็ต้องสำเร็จเหมือนกัน คราวนี้มีเวลาเพียง ๓ วัน คราวนี้มีเวลาตั้ง ๔ วัน .... ในที่สุดก็ได้เรื่องว่มาขอเรื่องจะพิมพ์ในงานรับพระราชทาน

เพลิงศพ น.ต. พินิจ ผลเจริญ กับ ร.ท. จำนงค์ ณ ร้อยเอ็จ
กำหนดวันจันทร์ (ที่ ๑๑) นี้ โธ่เอ๊ย เรื่องอย่างนี้ก็ต้องช่วย
กันวันยังค่ำนั้นแหละ ใครจะปฏิเสธได้ แต่อย่านึกเลยว่าอาจารย์
คนเดียวจะทำให้สำเร็จ ประวัติทั้งสองรายนั้นก็ผู้ช่วยบรรณาธิ-
การข่าวทหารอากาศช่วยเรียง ให้อย่าง เต็มอกเต็มใจ แล้วก็
โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศของเรา^{นี้}แหละ ช่วยเรียงพิมพ์ให้อย่าง
เร่งด่วน วันเสาร์วันอาทิตย์ก็ไม่หยุด จึงเป็นเล่มสมุดเรียบร้อย
ทันเวลา และนี่แหละเป็นคำตอบ ปัญหา ว่าเหตุใดข้าพเจ้า
จึงเลือกเรื่องสั้น ๆ (ซึ่งมีอยู่พร้อมแล้ว) ให้พิมพ์

บุญกุศลในการทำหนังสือนี้ก็ บุญกุศลใด ๆ ที่ครอบครัว
และญาติมิตรได้บำเพ็ญแล้วก็ดี ขออุทิศแด่ น.ต. พินิจ ผลเจริญ
และ ร.ท. จำนงค์ ณ ร้อยเอ็จ ทั้งมวล เพื่อสำเร็จเป็นประโยชน์
และผลพึงปรารถนา แต่ผู้วายชนม์เพื่อชาติทั้งสองนั้น ทุกสถาน
เทอญ.

นาวาอากาศเอก เมฆ อำไพจริต

กองอนุศาสนาจารย์

กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

วันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๐๕

จารชน

น.อ. เมฆ อำไพจริต

ที่กรุงสรวัดถึ เมืองหลวงของแคว้นโกศลในสมัยพุทธกาลนั้น มีวัดสำคัญอยู่ ๒ วัด คือเชตวนาราม กับ บุพพาราม (หรือ บุรพาราม)

เชตวนารามนั้น ไทยเรามากัดคำอารามออกเรียกให้สั้นเข้าว่า เชตวัน (ออกเสียงเป็นไทยว่า เชตตะวัน) แล้วนิยมเติม "พระ" เข้าเป็น พระเชตวัน ด้วยความเคารพว่าเป็นวัดที่พระพุทธองค์เสด็จประทับอยู่มากกว่าวัดไหน ๆ หมด วัดนี้เป็นปฐมอารามในแคว้นนี้ ตามตำนานว่า ท่านสุทตตะกฤหบดี

-
๑. สุทตตะ เป็นนามตัวของท่านผู้นี้ แต่ไม่มีใครมีใครรู้จัก เพราะคนทั้งหลายไปนิยม นามิตกนามของท่านเสียโดยมาก คือนาม "อนาถบิณฑิกะ" (อ่านตามตัวว่า อะนาถะ...อ่านเป็นเสียงไทยว่า อนาถะ....) แม้ในพระบาลีทั่วไปก็อย่างนั้น พึงเห็นในคำต้นเรื่องพระสูตรนั้น ๆ ว่า.....เอกั สมัยั ภควา สวาทถึยั วิหริติ เชตวนเอนาถบิณฑิกัสส อารามเ.... สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จอยู่ ณ พระเชตวัน อารามของอนาถบิณฑิกะกฤหบดี ใกล้กรุงสรวัดถึ ....ตั้งนี้ทั้งนั้น จะหาที่ไหนใช้นามตัวของท่านว่า.... สุทตตัสส อารามเ

มีศรัทธาสว่างฉาย เหตุที่จะสร้างนั้นว่าเมื่อสมัยนั้น ๆ โศกกาล (คือพระพุทธเจ้าตรัสรู้ไม่นานนัก) พระพุทธองค์ประทับที่กรุงราชคฤห์ ท่านคฤหบดีมีธุรกิจไปที่นั่น ได้เข้าเฝ้าฟังพระธรรมเทศนาเป็นครั้งแรก เกิดศรัทธาเลื่อมใสได้ธรรมจักขุ (คือเห็นธรรม) ประกาศตนเป็นอุบาสกแล้ว กราบขอร้องอาราธนาพระพุทธองค์ให้เสด็จข้ามแม่น้ำคงคาขึ้นไปทางเหนือ เพื่อโปรดชาวโกศลบ้าง เมื่อทราบว่าพระพุทธองค์ทรงรับอาราธนาแล้ว ก็รีบกลับไปกรุงสาวัตถี พิจารณาหาที่จะสร้างวัดให้เป็นที่ประทับ

ลักษณะที่ควรจะสร้างวัด ตามที่นิยมในครั้งนั้น ท่านกล่าวไว้ดังนี้—

....อารามของสุทัตตคฤหบดี ... ไม่มีสักแห่ง กระทั่งท่านถึงแก่กรรมไปเกิดเป็นเทพบุตรแล้ว ก็ยังเรียกอนาถบิณฑิกะเทพบุตร

อนาถบิณฑิกะ แปลว่า ผู้เตรียม อาหารไว้ เพื่อคน อนาถา หมายถึงว่าท่านตั้งโรงทานไว้ เพื่อคน จำพวกนั้น เป็นประจำ ใครอดโง่จนมาไม่ถึงเป็นได้กิน เป็นที่เลื่องลือระบือไป จึงเกิดเนมิตถนามเช่นนั้น ขึ้น ภายหลังเมื่อเป็น พุทธมามกชน แล้ว ก็เปิดบ้านเป็นโรงทานสำหรับภิกษุอีก ภิกษุเข้าไปสู่บ้าน ท่านแล้ว ที่จะบาตรเปล่ากลับออกไปเป็นไม่มี ก็ยิ่งเชิดชูเนมิตถนามนั้นไว้เป็นพิเศษยิ่งขึ้น จนไม่มีใครมีใครรู้จักนามตัวของท่านกระทั่งสมัยปัจจุบันนี้

ชัดว่า “สวนเจ้าเซต” ท่านศุภนทีขอซื้อที่นั้น นัยว่าเจ้าของ
 โกงราคาเสียลิบลัว ท่านก็ไม่ต่อสักราคา เมื่อสร้างเป็นวัดแล้วก็
 ไม่ได้ตั้งชื่อใหม่ คงเรียกเซตวันตามเดิม เป็นแต่คนทั้งหลายต่อ
 มาคิดให้เป็นเกียรติแก่ท่าน จึงนำเนมิตกนาม ท่านมา ต่อเข้า
 เป็นท่านองสร้อยนามว่า “เซตวันอนาถบิณฑิการาม” ดังที่
 ใช้อยู่ในพระบาลีทั่วไป (คือ เซตวัน อนาถ บิณฑิกสุส
 อาราม)

พระอรรัตนกถาจารย์ท่านว่า พระพุทธองค์ โปรดประทับอยู่
 ที่วัดนี้มากกว่าที่ไหนหมด ใน ๔๕ พรรษา (ตั้งแต่ตรัสรู้จน
 ปรีณิพพาน) ประทับอยู่วัดนี้ถึง ๑๙ พรรษา

ที่นี้วัดถึงวัดบุพพาราม วัดนี้อยู่นอกเมืองทางทิศตะวันออก
 ของกรุงสรวดี ท่านมหาอุบาสิกาวีสาขาเป็นผู้สร้าง มูลเหตุที่จะ
 สร้าง พระอรรัตนกถาจารย์ท่านเล่าไว้ชอบกล คือวันหนึ่งท่าน

๑. วัดพระเชตุพน ฯ ของเรา สมมุติว่าเป็น พระเชตวัน ทำไมจึงเติมสระ
 อูเข้าไปไม่ทราบ แต่ก่อนบริเวณข้างวัดพระเชตุพน ฯ ท่านปลูกแต่ง
 เป็นสวนอุทยาน ชาวบ้านเรียกว่าสวนเจ้าเซต เดิมนี่เป็นโรงทหาร
 ไปหมดแล้ว เมื่อข้าพเจ้ายังเล็ก ท่านได้เห็นภาพสวนเจ้าเซตเหลืออยู่
 บ้าง ยังจำคั่นทุกวางคิดตาอยู่จนบัดนี้

วิสาขาคงเครื่องมหาลดาประสาน^๑ ไปในงานมงคลที่บ้านผู้มีเกียรติแห่ง ๑ เสร็จงานนั้นแล้วท่าน เลยไป เฝ้าพระพุทธเจ้าที่พระเชตวัน พอเช้าวัดก็ปล้องเครื่องให้บ่าวถือรักษาไว้ เมื่อได้เฝ้า ฟัง พระธรรม เทศนาแล้ว ท่านก็ออกจากที่เฝ้าเดินดูไปในวัดว่ามีพระอาคันตุกะ พระคมิกะ^๒ และพระอาพาธบ้างหรือไม่ พระเหล่านั้นขาดแคลนอะไร ต้องการอะไร จะได้สั่งจัดถวาย และช่วยเหลือไปตามสมควร ท่านเดินไปทั่ววัดแล้วไม่กลับมาทางเดิม เลยออกประตูด้านอื่น พอออกจากวัดแล้วก็เรียกหาเครื่องมหาลดา จะสรรวมกลับบ้าน ปรากฏว่านางบ่าวไปวางไว้แล้วก็เปื้อนเปื้อนมาเลยลืม ท่านก็ไม่ว่าไร สั่งให้ไปหอบอกมา แต่กำชับไปว่าถ้าพระอาณัติยกไปเก็บเสียแล้ว ก็ไม่ต้อง

---

๑. เครื่องประดับกายสวมคลุมทั้งร่างตั้งแต่ศีรษะ จรดเท้า หนักมาก ต้องหญิงที่ร่างกายแข็งแรงจึงจะใช้ ได้ ราคาที่แพงมาก ยากที่ใครจะทำขึ้นประดับได้ ท่านว่าหมดทั้งชมพูทวีปก็มีรัตนนารี ๓ นางเท่านั้น ที่มีเครื่องประดับชนิดนี้ คือท่านวิสาขา ท่านมัลลิกา (ภรรยาพันธุละเสนาบดี) และธิดามหาเศรษฐีกรุงพาราณสีไม่ปรากฏนามอีกผู้หนึ่ง

๒. คมิกะ คือภิกษุผู้เตรียมจะไปที่อื่น

เอามาละ จะบริจาคนะ^๑ นางบ่าวไปถึง พระอานนท์ซักถาม
 ทราบความแล้วก็ชี้ที่เก็บและอนุญาตให้นำไป แต่นางบ่าวเมื่อ
 ทราบว่าพระอานนท์ได้เก็บเครื่องประดับนั้นแล้ว ก็ปฏิบัติตาม
 คำสั่งของนาย คือไม่นำกลับไป ฝ่ายท่านเจ้าของเมื่อทราบเช่น
 นั้นก็ตกลงใจบริจาคทันที แต่แล้วก็คิดขึ้นได้ว่าจะทิ้งไว้อย่างนั้น
 จะเป็นความลำบากแก่พระอานนท์ที่จะต้องคอยดูแลรักษา หากัน
 ไม่ จะต้องนำมาจัดการให้เป็นกับบิณฑ^๒ เสียจึงจะทำประโยชน์
 ได้ คิดแล้วจึงส่งนางบ่าวให้ไปยกมา แล้วเรียกช่างทองมาตี
 ราคา ช่างตีราคาถึง ๙ โกฎิ คำกำหนดอีก ๑ แสน ท่านให้
 ประกาศขายในราคานั้นอยู่เป็นหลายวัน ก็ไม่มีใครอาจซื้อได้
 ท่านเลยซื้อของท่านเอง

พระอรรัตนกษัตริย์เล่าต่อไปว่า เมื่อท่านตกลงใจบริจาค
 ทรัพย์ ๙ โกฎิ ๑ แสนแล้วไม่ทราบว่า จะใช้เงินทำอะไรให้เป็น

๑. คนไปเฝ้าฟังธรรมที่วัดวันละมาก ๆ พอคนไปกันหมดแล้ว พระ
 อานนท์ท่านเห็นอะไรตกอยู่หรือ เจ้าของลืมนำท่านก็เก็บรักษาไว้รอเจ้าของจะ
 กลับมาถามหา เป็นที่รู้กันมานานแล้ว

ท่านวิสาขาท่านถือว่าของที่พระแต่จะต้องแล้ว ไม่ควรนำมาใช้อีก ควร
 บริจาคถวายพระไปเสียเลย ท่านจึงกำชับบ่าวไปอย่างนั้น

๒. เงินที่ได้มาโดยชอบด้วยพระวินัย พระท่านเรียกว่า กับบิณฑ^๒
 แปลว่า ของควร (ที่พระจะใช้ได้ตามวินัยบัญญัติ)

ประโยชน์อันสมควร จึงหารือไปทางวัด ท่านว่าพระพุทธรองค์
ทรงแนะให้สร้างวัดทางด้านตะวันออกของกรุงสรวัดที่ชั้นนี้วัด ๑
ท่านวิสาขานินต์ตามพระพุทธรุจารย์ จัดซื้อที่ดินแล้วก็สร้างวัดขึ้น

การสร้างวัดนี้ ทำแปลกกว่าที่ไหนหมด คือสร้างเป็น
ปราสาทใหญ่สองชั้นหลังเดียว มีห้องสำหรับภิกษุอาศัยอยู่ชั้น
ละ ๕๐๐ ห้อง รวม ๒ ชั้น เป็น ๑๐๐๐ ห้อง มีเครื่องใช้ประจำ
ที่พร้อมบริบูรณ์ ครั้นสร้างเสร็จแล้ว เกิดเห็นว่าปราสาทโดด
เดี่ยวอยู่หลังเดียวไม่งาม จึง ให้สร้างเรือน โรง เป็น บริเวณ
ปราสาทอีกมาก ๙ เดือนเสร็จ ที่เสร็จเร็วเช่นนี้เพราะได้พระ
มหาโมคคัลลานะผู้มีฤทธิ์มากเป็นนวกัมมาธิฎฐายี คือผู้อำนวย
การก่อสร้าง ท่านสามารถอำนวยความสะดวกที่หนักให้เป็นเบา ที่ยากให้
เป็นง่าย ที่ไกลให้เป็นใกล้ จึงเสร็จเร็วเกินที่ใครจะทำได้ เมื่อ
ตอนเริ่มจะสร้าง พระพุทธรองค์เสด็จจากกรุงสรวัดที่ จาริกไป
โปรดสัตว์ที่อื่น พอสร้างเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็พอพระพุทธรองค์
เสด็จกลับมาถึงกรุงสรวัดที่อีก ท่านวิสาขานินต์จึงกราบทูลอาราธนา
ให้เสด็จประทับ ณ ปราสาทนั้น พร้อมทั้งพระภิกษุสงฆ์ ถวาย

ปราสาทพร้อมทั้งเรือน บัรवार และ สถานที่ที่เป็นสังฆาวาสแล้วจึง
ทำบุญฉลองปราสาทเป็นการใหญ่^๑

วัดนี้ปรากฏชื่อภายหลังว่า บุพพาราม (หรือบุรพาราม) ก็
แปลว่า "วัดตะวันออก" เท่านั้นเอง น่าจะเป็นชื่อที่คนทั่วไป
เรียกกันเช่นนั้น ในพระบาลี ท่านเดิมคำหมายเฉพาะไว้ให้

๑. ปราสาท แต่เดิมหมายเอาเรือนชั้น (ตั้งแต่สองชั้นขึ้นไป) จะ
เป็นเรือนของใครก็เรียกปราสาททั้งนั้น มาในชั้นหลัง โดยเฉพาะ
ไทยเรานิยมว่าต้องมียอดด้วย และเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน
จึงจะเรียกปราสาท (เช่นพระที่นั่งดุสิตมหาปราสาท พระที่นั่งจักรี
มหาปราสาท ปราสาทพระเทพมิตร)

ใครหนอช่างออกแบบสร้างวัดเป็นแบบโรงแรมเช่นนั้น คิดดู
ไม่น่าจะอยู่สบายเลย น่าจะร้อนและไม่สู้จะเงียบสงัดกระมัง เทียบ
ระยะ ภาลที่เสด็จประทับ จะเห็นได้ชัด วัดนี้พระพุทธรองค์ประทับ
จำพรรษาเพียง ๖ พรรษาเท่านั้น ส่วนวัดเขตวัน ซึ่งอยู่ใกล้ ๆ กัน
เสด็จประทับจำพรรษาถึง ๑๘ พรรษา

อย่างไรก็ตามการสร้างวัดเป็นอาคารหลังเดียวเช่นนั้น น่าจะ
มีผู้นิยมเป็นแบบสืบมาเหมือนกัน ดูวัดพม่าที่เชียงใหม่และลำปาง
ล้วนเป็นอาคารหลังเดียวทั้งนั้น ด้านหน้าเป็นห้องโถง มีที่บูชา ใ้
เป็นที่รับแขก ประชุมมนัสการ และชาวบ้านทำบุญ ด้านข้างและ
ด้านหลังเป็นที่อยู่ของพระเณร

ปรากฏนามท่านผู้สร้างด้วยว่า บุปผาราม มิครามาคูปราสาท^๑
(บุพพาราโม มิครามาคู ปาสาโท)

๑. มิครามาคูปราสาท แปลว่าปราสาทของมิครามารดา ก็คือท่านวิสาขา
นั่นเอง เหตุที่ท่านวิสาขาจะได้เนมิตกนามเช่นนั้น พระอรชกถา
จารย์เล่าว่า ตระกูลสามีของท่านนับถือลัทธิหรือเจละ (ซีเปล็อย) ท่าน
เป็นพุทธมามกะคนเดียวเข้าไปอยู่กับเขาในตระกูลนั้น ท่านต่อสู้ด้วย
ความดีและด้วยวิธีอันฉลาดตามแบบฉบับชาวพุทธ จนคนตระกูลนั้น
กลับใจมานับถือพระพุทธศาสนาทั้งหมด โดยเฉพาะท่านมิคราเศรษฐี
พ่อตัวนั้น เป็นคนหัวรุนแรง เลื่อมใส ลัทธิ อเจละมานาน เป็นชนิด
“ไม้แกัดชาก” แต่ครั้งเห็นสัจธรรม กลับใจมานับถือพระพุทธ
ศาสนาแล้วก็เป็นผู้นำที่เข้มแข็ง และเป็นผู้เห็นบุญคุณของท่านวิสาขา
ยิ่งกว่าใครหมด คือท่าน เศรษฐีรู้สึกเหมือนว่าได้เกิดใหม่โดยมีท่าน
วิสาขาเป็นมารดา เพราะฉะนั้นท่านเศรษฐีจึงไม่ยอมที่จะขยอกลูก
สะใภ้ของท่านในฐานะเป็นมารดาในทางธรรม และออกปากเรียกลูก
สะใภ้ว่า “แม่” นำคนในตระกูลให้เรียกตาม ไม่เพียงเรียกแต่
ปาก แสดงความเคารพนับถือด้วย ตั้งแต่บัดนั้นคนทั้งหลายก็ให้สมญา
ท่านวิสาขาว่า “มิครามารดา” แปลว่า มารดาของมิคราเศรษฐี
ท่านวิสาขาคงจะรู้สึกกระตาคใจในสมญานี้ อยู่มา เมื่อท่าน ได้บุตร
หัวปีท่านจึงขออนุญาตท่านพ่อตัวตั้งชื่อบุตรว่า “มิการะ” เสียเลย
จะได้สนิทใจว่าเป็นมารดาของมิการะจริง ๆ

เนมิตกนาม ของ ท่าน มหาอุบาสิกา^๒ นี้ ใคร่จะมีใครรู้จัก คน
ทั้งหลายเรียกนามตัวของท่านโดยมาก กลับกันกับท่านผู้สร้างพระ
เชตวัน นั้นคนรู้จักเนมิตกนามของท่านแพร่หลายที่สุด นามตัวไม่
ใคร่มีใครรู้ (ดูเชิงอรช ๑ หน้า ๑)

เออละ หน้ว่าดังเรื่องจารชนเสียที ในพระบาลีชฎิลสูตร
โกศลสังยุตกล่าวว่ สมัยหนึ่งพระผู้มีพระภาคเจ้าเสด็จประทับที่
วัดบุพพารามนี้แหละ วันหนึ่งเวลาเย็น เสด็จออกจากที่ประทับ
พักในปราสาท ไปประทับนั่งที่นอกชุ้มประตูปราสาท (เปลี่ยน
พระอิริยาบถและตากอากาศ ?) พอพระเจ้าปเสนทิโกศลมาเผ่า
ก็รับเสด็จและเผ่ากันที่นั่นเอง

ตรงที่ประทับรับเสด็จพระเจ้าปเสนทิโกศลนั้น เป็นที่โล่ง
มองไปเห็นคนข้างนอกเดินผ่านไปมาได้ ขณะที่ประทับสนทนา
กันอยู่ มีคนหมู่หนึ่งประมาณ ๓๐ เศษแต่งกายเป็นนักบวชลัทธิ
ต่าง ๆ คือเป็นชฎิลก็มี เป็นนิครนถ์ก็มี เป็นอเจละก็มี เป็น
เอกสาฎกก็มี เป็นปริพาชกก็มี^๑ ผมเผ้าเคราหวดรุงรัง และ
เล็บยาว หอบหิ้วบริวารต่าง ๆ แสดงว่าเดินทางจาริกมาแต่ไกล
เดินผ่านที่ประทับไป พระเจ้าปเสนทิโกศลทอดพระเนตรเห็น
คนเหล่านั้นก็ทรงมีพระอาการประหลาดขึ้น คือรับเสด็จลุกออก
ไปแสดงกิริยาเคารพคนหมู่นั้น วิธีแสดงกิริยาเคารพก็คือทรงทำ
ผ้าคลุมพระองค์เฉยียงพระอังสา กุญพระชานูชวาลงจรดพื้นดิน
ประณมทักัดไปทางคน หมู่นั้น แล้วตรัส ประ กาศ พระ นาม

๑. คู่มือที่กทท้ายเรื่อง

พระองค์เองตั้ง ๆ ขึ้น ๓ ครั้งว่า “ราชาห์ ณฑุเต ปเสนทิโกสลโลๆ
ข้าพเจ้าพระราชาปเสนทิโกศลเจ้าข้า ๆ”^๑

เมื่อคนหมื่นนั้นผ่านเลยไปแล้ว พระเจ้าปเสนทิโกศลจึง
เสด็จกลับเข้าไปเฝ้าพระพุทธองค์อีก จะทรงพระดำริอย่างไรไม่
ทราบ ได้ทูลเป็นที่หยั่งพระหฤทัยของพระพุทธองค์ (หรือเป็นการ
เมือง) ว่าข้าพเจ้าพระหฤทัยว่าพวกนักบวชเหล่านั้น เป็นพระอรหันต์

๑. ถิ่นาแปลคอยู่ว่า พระราชาใหญ่เช่นนั้น ไปทำความเคารพโดยง่าย
ต่อนักบวชผู้ร่วมรุ่งร้งมาแต่ไหนก็ไมรู้ และถ้าถือ ตรงตาม บาลี
ไม่ปรากฏว่าพระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรง ขอ พระ พุทธานุญาติ ก่อน
จึงเสด็จกลับขึ้นออกไปทำความ เคารพคนหมื่นนั้น ก็คืออย่างไรอยู่
บางที่พระบาลีจะเล่าบรรดไปก็ไม่ได้ แต่อย่างไรก็ตาม อ่านไปอีก
หน่อยท่านก็จะทราบได้เองว่า นั่นเป็น “ไหว้การเมือง”

การคุกเข่า (ข้างเดียวหรือสองข้าง) ประณมมือ เป็นกิริยา
เคารพ ไม่มีปัญหา แต่การประกาศชื่อของตัวตั้ง ๆ ให้ผู้ที่ตัวเคารพ
ได้ยินนั้น นับเนื่องในกิริยาเคารพด้วยหรือ? ตอบว่านั่นก็เป็นกิริยา
เคารพอย่างหนึ่งในครั้งนั้น มีกล่าวไว้หลายสูตร ในเมื่อคนหลาย
เหล่าหลายชั้นที่ยังไม่คุ้นเคยในพระพุทธองค์ มาเฝ้า พร้อม ๆ กัน
มักแสดงกิริยาเคารพต่าง ๆ กัน บ้างก็ยื่นอกิวิาท บ้างก็นั่งลงกราบ
บ้างก็ประณมมือไหว้ บ้างก็ประกาศ (ร้องทูล) ชื่อและโคตรของตน
บ้างก็นั่งนิ่ง ๆ (เป็นกิริยาเคารพอย่างหนึ่งเหมือนกัน)

เป็นการประหลาดว่าการประกาศชื่อของตนนั้น มาเป็น
ธรรมเนียมแสดงความเคารพอย่างหนึ่งของไทยเราด้วย การเขียน
รายงานหรือรายงานตัวด้วยวาจา ต้องบอกชื่อของตนด้วยว่า ข้าพเจ้า
นายนั้นนายนี้ หรือกระผม ชศชอนนชอนน ๆ ล ฯ

ที่จะรู้ได้คือ ๔ ประการนี้ ต้องใช้เวลานานจึงจะรู้ มิใช่
 ประเดี๋ยวเดียวก็รู้ ต้องใส่ใจจึงจะรู้ มิใช่ไม่ใส่ใจก็รู้ ต้อง
 คนฉลาดจึงจะรู้ มิใช่คนโง่ก็รู้ได้

พระเจ้าปเสนทิโกศลได้ทรงฟัง พระพุทธ ดำรัส แผลมลึก
 เช่นนี้ ก็เข้าพระหฤทัยว่า พระพุทธองค์ทรงทราบ หมดแล้วว่า
 อะไรเป็นอะไร เมื่อเป็นเช่นนั้น จะมีดำรัสเป็นการเมืองอยู่เพื่อ
 อะไรเล่า จึงทูลขยายความลับออกมาว่า “ ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ
 พระผู้มี พระภาคเจ้า ตรัส เช่นนั้นช่าง ถูกต้อง เป็น อัจฉริยะเสียนี้
 กระไร ความจริงคนพวกนั้น เป็นจاربรูุษ เป็นเจ้าหน้าที่สอด
 แนมของข้าพระองค์ เขาไปทำการสอดแนมตามชนบทกลับมา ”

๑. ความตอนนั้นพระบาลีว่า เอเต ภูเต มม ปริสา จารา โอจรกา
 ชนปที โอจริทฺวา อากฺขณฺติ แต่ก่อน เมื่อยังไม่ได้อ่านพระไตรปิฎก เข้า
 ใจว่าคำจารชนนั้น นักปราชญ์แต่งขึ้นใหม่ ต่อเมื่อมาพบพระบาลีใน
 พระสูตรนี้ คือคำ จารา จึงทราบว่าคำนั้นเป็นคำเก่าใช้มาแต่ดึกดำบรรพ์แล้ว

คำโอจรกา ถ้าแปลตามศัพท์ก็แปลได้ว่า ไปดำหรือไปได้ หมายความว่าไปดำ
 ว่าลอบไปลอบทำลอบสืบ แม้จะไปลอบทำอะไรรู้อยู่บนภูเขา ก็เรียกว่าไปดำ
 ไปดำอยู่นั่นเอง คือคำได้ลงไปจากระดับที่คนทั่วไปจะรู้ คิดดูก็ได้กับกับคำ
 สมัยใหม่ที่เรารู้กันอยู่เวลานี้ว่า “ พวกใต้ดิน ” (Underground move-
 ment) คนพวกนั้นแม้จะดำเนินงานอยู่บนเครื่องบินก็เรียกว่าพวกใต้ดินอยู่
 นั่นเอง เพราะฉะนั้น โอจรกา จะแปลให้ทันสมัยไปเสียเลยว่า “ พวกใต้ดิน ”
 ก็คงไม่ผิด

ต้อง รอให้ ได้ข่าว สารที่ จารบุรุษ เหล่า นั้น สอด แนม ได้มา ก่อน
 ข้าพระองค์ จึงจะ ตกลงใจ ส่งการ ที่หลัง บ้านนี้ คนพวก นั้น เขา คง
 ไป ถึง บ้าน ของ เขา ข้าระ ร่าง กาย แต่ง ผمم และ หนด ผลัด ผัว ใหม่
 พร้อมทั้ง จะ เข้าพบ ข้าพระองค์ อยู่ แล้ว ”

ทรง พัง พระราชดำรัส เช่น นั้น แล้ว พระผู้มี พระภาค เจ้า
 ไม่ ทรง แสดง อากาโระ ไร ทั้ง สิ้น ได้ ตรัส พระคาถา แสดง ธรรม
 เป็น ความ ว่า

“ นรชน จะ เป็น คน ดี เพราะ รูปร่าง ผิวพรรณ ก็ หา มิ ได้ จึง
 ไม่ ควร ไว้ วางใจ ด้วย การ ได้ พบ กัน ชั่ว ประเดี๋ยว เพราะ คน ไม่ ดี
 เทียว แสดง ตัว หลอกลวง อยู่ ใน โลก นี้ ด้วย เครื่อง แบบ ของ คน ดี ก็ มี
 คน บาง พวก เป็น คน ข้าง นอก ดงาม ข้าง ใน ทราม สกปรก^๑ แต่
 ปก บัด ตัว ด้วย บริวาร^๒ ก็ เหมือน รูป พรรณ ปลอม เช่น คัมพู ทำ ด้วย
 ดิน และ เครื่อง ทองแดง ที่ เขา ฉาบ ทอง เข้า ไว้ ฉะนั้น ”

๑. พระบาลีว่า อนุโต อสุทฺธา พหิ โสภมานา ข้างนอกดงาม ข้าง
 ในทรามสกปรก คำภายิตของไทยเราที่ว่า ข้างนอกสุกใส ข้างในเป็นโพรง
 ก็เป็นเค้าเดียวกันกับพระบาลีนี้

๒. คือช่องสุ่มสมรรถพรคพวกลูกน้องไว้มากๆให้คนทั้งหลายนึกเห็น
 ว่า เขาคงเป็นคนดี จึงมีคนนับถือมากเช่นนั้น

๖๕๒ บทกथाเรื่อง

คำบรรยายเรื่องนักบวชนิกายต่าง ๆ

ในครั้งพุทธกาล

จากหนังสือ *Buddhist India*

ร.อ. สมัย สิงหศิริ แปล

Hermits= อีสี่—ฤษี พวกนี้อาศัยอยู่ในป่า บำเพ็ญตบะต่าง ๆ กันตามนิกายที่ตนสังกัดอยู่ บ้างก็บำเพ็ญฌาน บ้างประกอบยัญพิธี บ้างก็บำเพ็ญทุกกรกิริยา ทรมานกายโดยประการต่าง ๆ บ้างก็นั่งสำถยายมนต์ บ้างก็สั่งสอนศิษย์ นักบวชเหล่านี้มีชีวิตอยู่ด้วยมูลผลอาหาร (เหงำมันและผลไม้ต่าง ๆ) ซึ่งหาได้ในป่านั้น บางพวกอยู่ใกล้บ้านหรือไปพักในหมู่บ้าน เมื่อฤดูฝน ก็ไปเที่ยวภิกขาในหมู่บ้าน ฤษีนี้มีความคิดเห็นและวิธีปฏิบัติแตกต่างกันหลายอย่าง

ปริพพาชกะ: Paribbajaka: พวกนักท่องเที่ยว เป็นครูสอนลัทธิศาสนา จาริกเรื่อยไปตลอดเวลา ๘—๙ เดือน

ไปถึงคามนิคมใด ก็สนทนากันเกี่ยวกับจริย-
 ศาสตร์และปรัชญา หลักธรรมชาติและรหัสยลัทธิ
 พวกนี้เหมือนกับพวกโซฟิสต์ (sophists) ในกรีก
 นักบวชประเภทนี้มีแตกต่างทั้งทางสติปัญญา ความ
 กะตือรือร้นและความซื่อสัตย์ บางคณะเขาก็ให้
 สมญาว่า "eel wrigglers" ปลิ้นปล้อนเหมือน
 ปลาไหล บางคณะเขาเรียกว่า Hair Splitters พวก
 ปล่อยผม แต่นักบวชพวกนี้ก็มีผู้นับถือเลื่อมใสกัน
 มาก เราเคยได้ยินว่ามีผู้มีศรัทธาสร้างศาลาที่พักให้
 นักบวชประเภทนี้สำหรับให้สนทนาอภิปรายปัญหา
 ลัทธิของตนเช่น ศาลาในสวนของ พระนาง มัลลิกา
 ในเมืองสาวัตถีและ "Gabled Pavilion" กระจา
 หน้าจั่วที่สร้างโดยกษัตริย์ลิจจวีในป่ามหาวนที่เชื่อม
 ต่อกับนครหลวง ของเมือง เวสาลี ซึ่งใน ตำรา มักจะ
 กล่าวถึงที่แห่งนี้ว่าเป็นแหล่งรวมของพวกปริพาชก
 ป่า จัมปกะ อัน มีกลิ่น หอม หวล อยู่ ชาย ทะเลสาปีที่

พระนางกัศราเมืองจัมปาเป็นผู้รับสั่งให้ชุดชั้น เป็น
 ที่ว่างเปล่าในป่าจัมปาที่สงวนไว้ให้เป็นที่อยู่ ของนัก
 บวชพวกนี้ โมรนิวาปสถานที่ให้เหยื่อแก่นกยูงที่
 เมืองราชคฤห์และที่อื่นๆ อีก พวกปรีพาชกทั้งหลาย
 มักจะไปพบปะสนทนากัน ณ สถานที่เช่นที่กล่าวนี้
 หรือที่ สุนฎาคาร ที่ชาวบ้าน อินเดีย ใน ครั้ง นั้นถือ
 เป็น ธรรมเนียม ว่า จะต้อง ช่วยกัน สร้าง ไร่ ริมทาง
 ประจำหมู่บ้าน เพื่อให้ผู้สัญจรผ่านไปมา จะได้ใช้พัก
 ผ่อนหลับนอน ในการที่คนพวกนี้เที่ยวสัญจรไป
 เรื่อย ๆ นี้เขาก็ถือเป็นธรรมเนียมที่จะต้องไปพบปะ
 กับปรีพาชกอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียง หรือพบพราหมณ์
 ฤๅษี ผู้คงแก่เรียน ที่พำนักอยู่ใกล้ๆ กับสถานที่ ๆ พวก
 เขาบังเอิญไปหยุดพักค้างคืน ดังนั้นเราจึงได้เรียน
 ว่า ที่มณฑล ปรีพาชก ไป เข้าเฝ้า พระพุทธเจ้า
 พระพุทธเจ้าเสด็จเยี่ยมสกุลุทายีปรีพาชก เวชนสะ
 และเภนิยปรีพาชก เข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ไปตล-

ปุตุตะไป เยี่ยม พระ สมิทธิ พวก เจ้าครอง นครก็
 ปรากฏว่า ได้ เข้า ไป หา ปรีพ พาสก เพื่อ ทด สอบ
 ความรู้ และ พัง เขา สนนากัน ในเมื่อ พวก ปรีพ-
 พาสก เดินทาง เข้า มา อยู่ ใกล้ ดิน ของ ตน พวก ปรีพ-
 พาสก นั้น บาง พวก ก็ เป็น สตรี ไม่ ถือ ว่า เป็น ฤๅษี เว้น ไว้
 แต่ จะ เป็น ผู้ ปฏิญาณ ที่จะ ประพฤติ พรหมจรรย์ เป็น
 โสัด การ ปฏิบัติ บำเพ็ญ ทุก กร กิริยา ทรมาน กาย
 นั้น กล่าว ไว้ ว่า มี กระ ทำ กัน แต่ พวก ฤๅษี ที่ อยู่ ใน
 ป่า พระ พุทธ เจ้า ก่อน ที่ จะ ตรัส รู้ ก็ ปรากฏ ว่า ได้
 ไป บำ เพ็ญ ทุก กร กิริยา ทรมาน กาย อยู่ ใน ป่า ผ่ง
 แม่น้ำ เนรัญจรวา นับ ตั้ง แต่ นั้น เป็น ต้น มา ก็ ชื่อ ว่า
 พระ องค์ เป็น ปรีพ พาสก ผู้ หนึ่ง เป็น การ ร่าย ที่ จะ
 เปลี่ยน จาก ลัทธิ นิกาย หนึ่ง ไป ทดลอง อีก นิกาย หนึ่ง
 ใน ครั้ง นั้น แต่ ทั้ง ฤๅษี และ ปรีพ พาสก ก็ ถือ กัน ว่า
 ต่าง กัน เต็ม ชาติ ถูก กล่าว ถึง คน ละ ชื่อ และ ใน ตำรา
 ทาง ศาสนา ก็ ปรากฏ ว่า มี ข้อ ปฏิบัติ ระเบียบ วินัย ที่

วางไว้สำหรับบุคชึเป็นอย่างหนึ่ง สำหรับปรีพพาสก
ก็เป็นที่อีกอย่างหนึ่ง

เราได้เห็นชื่อของบุคคลหลายคนที่ถูกเรียก
ทั้งสองอย่างคือบางที่ก็เรียกปรีพพาสก บางที่ก็เรียก
ตาบส เมื่อบุคคลผู้ใดเลื่อมใสในศาสนาจารย์คนใด
เขาก็ได้ชื่ออันเกี่ยวกับ ศาสนาจารย์ผู้นั้นด้วย เช่น
บุคคลที่เลื่อมใสในพระพุทธเจ้าก็ได้ชื่อว่า “ ศากย-
ปุตติยะ ”

นิกครนถ์ : Niganthas : “ ผู้ไม่มีเครื่องผูกมัด ” เป็นสาวกของ
ศาสนาเซน

อาชีวก : Ajivaka : “ บุคคลผู้เลี้ยงชีพชอบ ” ก็เป็นอีกลัทธิ
นิกายหนึ่ง ทั้งนิกครนถ์ และอาชีวกนี้ มีมาก่อนพุทธ-
กาล ศาสนาเซนเป็นลัทธิศาสนาหนึ่งซึ่งสืบต่อมา
ตลอดประวัติศาสตร์ของอินเดีย นับตั้งแต่ก่อนพุทธ-
กาล จนกระทั่งปัจจุบันนี้ ส่วนอาชีวกมีสืบต่อมา
จนถึงรัชสมัย ของพระเจ้า ทสรถ พระปนัดดา

ของพระเจ้าอโศกมหาราช ซึ่งจากอักษรที่จารึกไว้
 ในถ้ำ เราทราบว่า พระเจ้าทสรดเป็นผู้ประทาน
 ศาลาในถ้ำให้แก่ภิกษุพวกนี้ ลัทธิศาสนานี้ได้สูญ
 หายไปหลังจากนั้น และพร้อมกับการที่ภิกษุใน
 คำสอนนี้ได้สูญหายไป ก็ปรากฏว่า คัมภีร์ที่จารึก
 คำสอนของลัทธินี้ก็หายสูญไปด้วย

ชฎิล Jatilaka : ภิกษุที่เกล้าผมเป็นชฎา การทำเช่นนั้นเป็น
 กฎของดาบสที่เป็นพรหมณ์ และบางที่ ดาบสพวก
 นี้ยังทำเช่นนั้นบ้าง

นอกจากภิกษุใหญ่ ๆ เหล่านี้แล้ว ก็ยังมี
 ภิกษุประเภทย่อย ๆ ที่เราไม่ค่อยรู้รายละเอียด
 ของเขานัก ดังต่อไปนี้

มุนทาสาวก Munda Savaka สาวกของพวกโกณฑัญญะ

มคันทิกะ Magandika ชื่อบางทีจะได้จากชื่อของศาสดาผู้
 ตั้งลัทธิ แต่เอกสารบันทึกลัทธินี้หายได้สูญ

หายหมด เราจึงไม่รู้อะไรเลยนอกจากชื่อของเขา
เท่านั้น

เตทัณฑิกะ **Tedandika** ผู้ถือไม้เท้าสามหัว คำนี้บางทีอาจ
เป็นชื่อที่วงการ พุทธศาสนาใช้ เรียกพวก ปริพาชก
(ไม่ใช่ฤๅษี) ที่เป็นพราหมณ์ ตามวินัยของคน
พวกนี้ ไม่นอนุญาตให้ไว้ผมยาวเป็นกะเชิงอย่างฤๅษี
แต่จะต้องโกนหัวเกลี้ยงทั้งหมดหรือไม่กี่เหลือไว้เป็น
หย่อม ๓ หย่อมเท่านั้น (๓ แกละ)

อวิรุทธิกะ **Aviruddhaka** (ผู้ไม่ผิด ผู้เป็นมิตร) เรายังไม่
ทราบรายละเอียดอะไรเกี่ยวกับนักบวชพวกนี้

โกตมิกะ **Gotamaka** (สาวกของพระโคตมะ) พวกนี้เป็น
สาวกของพระเวทที่ผู้ตั้งลัทธิมัจฉะ

เทวธัมมิกะ **Devadhammika** (ผู้ประพฤติธรรมของเทวดา)
นักบวชพวกนี้เราก็ยังไม่ค่อยทราบ อะไรมาก กว่าชื่อ
ของเขา

หน้าว่าง

๖๕ ๕ ๖๕ ๕ บทกวีเพิ่มเติม ของสุเรยบเรยง

ในพระสูตรกล่าวนักบวชไว้ ๕ พวก คือ ชฎิล นิครนถ์
อเจละ เอกสาฎก ปรีพพาสก แต่เมื่อได้อ่านคำบรรยายใน
หนังสือพุทธิสต์อินเดียแล้ว จะเห็นว่า มีมากกว่านั้น และสำหรับ
๕ พวกนั้น ก็ขาดคำบรรยายไป ๒ พวก คือ อเจละ กับ
เอกสาฎก จึงขอบรรยายเพิ่มเติมอีกนิดหน่อยในที่นี้

อเจละนั้น บางแห่งเป็น อเจละกะ ไทยเราอ่านว่า
อะเจลก ก็แปลได้อย่างเดียวกันว่า ไม่นุ่งผ้า ตรงกับที่เรา
เรียกว่า ซีเปลือย นั่นเอง

เอกสาฎก แปลว่ามีผ้าผืนเดียว จะหมายความว่าใช้ผ้า
ผืนเดียวยาว ๆ ปลายข้างหนึ่งนุ่ง ปลายข้างหนึ่งห่ม หรือว่าใช้
แต่ผ้านุ่ง ผ้าห่มไม่ใช้ ก็ไม่ทราบได้

เข้าใจว่านักบวช ๒ พวกนี้ จะเป็นนักบวชในลัทธิเซน
ลัทธิเซนสอนให้ตัดความหวงแหน ความ กังวลใน อะไร ทุกอย่าง
แม้แต่ในร่างกายของตัว บางพวกจึงใช้ผ้าขาวผืนเดียวให้กังวล
น้อยลง แต่บางพวกถือเคร่ง เลยเกิดไปถึงไม่นุ่งผ้า เข้าใจว่า

จะได้หมดกังวลไปเลย จึงเกิดเป็น ๒ นิกายขึ้น พวกใช้ผ้าผืนเดียว เรียก เอกสาฎก พวกไม่ใช้ผ้าเลย เรียก อเจลก ต่อมาเกิดมีภาษาเรียก แยกออกไปอีก คือ พวก เอกสาฎก เรียกอีกอย่างว่า เสวตัมพร แปลว่านุ่งขาว พวกอเจลกเรียกอีกอย่างว่า ทิคัมพร แปลว่านุ่งฟ้า

คำว่าเซน ว่าแปลงมาจาก ชินะ ซึ่งเป็นคำย่อของเรียก มหาวิระผู้เป็นศาสดาของตนว่า พระชินะ เพราะฉะนั้นคำว่า เซน ถ้ามุ่งเอาลัทธิ ก็แปลว่า ลัทธิของพระชินะ ถ้าหมายเอาคนที่นับถือ ก็แปลว่า สาวกของพระชินะ เพราะเหตุที่ลัทธินี้ สอนให้ตัดความห่วงแห่งกังวลดังกล่าวแล้ว ผู้ถือลัทธินี้ อย่างเคร่งครัดจึงได้ชื่ออีกอย่าง ๑ ว่า นิครนถ์ แปลว่า ผู้ปราศจากเครื่องผูก — เครื่องร้อยรัด (แต่อย่าเข้าใจว่า สำเร็จเหมือนพุทธศาสนา ถ้าจะใคร่ทราบให้ละเอียดกว่านี้ ควรอ่านเรื่องศาสนาเซน ต่อไป)

โรงเรียน
ช่างทหารอากาศ

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ข่าวทหารอากาศ
กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ ดอนเมือง พระนคร

เรืออากาศเอก ภู สุขสุเมฆ

ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๐๕

โทร. ๗๐๐๑๐ ต่อ ๓๕๐๗